

IMPLANTATLARGA TISHLARNI PROTEZLASH XUSUSIYATLARI

PhD Ortiqova Nargiza Xayrulloevna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Samarqand, O'zbekiston.

Implantatsiyalangan protezning funksionalligi va estetikasi nuqsonga qo'shni tishning protez tuzilishiga kiritilishi bilan ta'minlanadi. Umumiy periodontit fonida tishning ko'p bo'limli protezli tuzilma yordamida implantlar bilan bog'lanishi tishni barqarorlashtiradi va periodontal to'qimalarda yallig'lanish va destruktiv jarayonlarning kuchayishini oldini oladi. Suyak implantatsiyasi chegarasida stress zonalarining paydo bo'lishi, suyakning hayotiy deformatsiyasiga yaqin bo'lgan implantatsiya materiallaridan foydalanilganda kamayadi. Ko'ndalang chaynash qo'llanilishiga qarshilik qobiliyati anomal chaqishi bo'lgan bemorlarda implantlarning vestibulyar yoki og'iz yo'nalishi bo'yicha siljishi natijasida hosil bo'ladi.

Kalit so'zlar: adentiya, atrofiya, alveolyar jarayon, qo'zg'almas va shartli olinadigan protezlar.

Jag'ning anatomik va morfologik xususiyatlari har doim protez bo'shlig'iga stomatologik implantlarni joylashtirishga imkon bermaydi, ularning endoosal qismining soni va o'lchamlari avtonom tayanchlarning ishonchli tizimini yaratish uchun etarli. Vaziyat bog'liq xavf omillari mavjud bo'lganda yanada og'irlashadi: noto'g'ri okklyuziya, parodontal kasallik va boshqalar. Muammoni sinus-lifting o'tkazish, suyak plastikasi, pastki alveolyar nerv tolasini transpozitsiya qilish orqali hal bo'lish variantlari ko'plab bemorlar uchun qabul qilinishi mumkin emas - chunki ular murakkab, travmatikdir, ko'p bosqichli va qimmat. Bunday hollarda tizimning zarur barqarorligini ta'minlashning samarali va arzon usuli bu protezga tabiiy tishlarni kiritishdir. Tishlardan foydalanish ko'lami klinik ko'rinishga qarab juda xilma-xil bo'lishi mumkin: bitta inleys va okklyuzion qoplamalardan tortib butun tish protezining kamar protezini yaratishgacha. 90-96 s gacha. XX asr Butun dunyodagi implantologlar orasida bunday birlashish imkoniyatiga salbiy munosabat ustunlik qildi.

Rasm 1 Jagda Implantni o'rnatish

Tabiiy va sun'iy tayanchlarning individual harakatchanligidagi farq tufayli turli xil asoratlar muqarrar ekanligiga ishonishgan: protezlarning sinishi va parchalanishi, peri-implantit, qo'llab-quvvatlovchi tishlarning periodontitlari. Biroq, so'nggi yillarda, eksperimental va klinik ma'lumotlarning to'planishi bilan, tish implantlari va tishlarni birgalikda qo'llash imkoniyati tobora ortib borayotgan mutaxassislar tomonidan e'tirof etila boshlandi. Tish va tish implantatsiyasining individual harakatchanligi, shuningdek, periodontal va peri-implant to'qimalarning zarba yutuvchi qobiliyatlari jag'lar va tishlar (protezlar) to'qimalarining individual strukturaviy xususiyatlari va funktsional holatidan ajratilgan holda ko'rib chiqilmasligi kerak.) - antagonistlar, qo'llaniladigan implantatsiya va protez materiallarining deformatsiya xususiyatlari, chaynash mushaklarining ohangi va rivojlanish darajasi, ovqatning tabiati, chaynash turi. "O'rtacha" anatomik va fiziologik vaziyatda protez, uning antagonistlari, implantlari va jag'larining umumiy damping xususiyatlarini chaynash bosimini zararsizlantirish uchun etarli deb hisoblash mumkin. Bundan tashqari, asosan pishirilgan va maydalangan ovqatlarni iste'mol qilganda, tish qismidagi funktsional yuk maksimal qiymatlardan uzoqdir. Shunga ko'ra, alveoladagi tishning funktsional harakatlarining haqiqiy amplitudasi periodontal yoriqning kengligidan ko'p marta kichikdir. Shunday qilib, yuk ostida tishlar va implantlarning "ishchi" (fiziologik) harakatchanligi ko'rsatkichlari ma'lum darajada solishtirish mumkin va birlashtirilgan qo'llab-quvvatlash tizimidan foydalanish juda samarali, oqilona va maqsadga muvofiq deb hisoblash uchun asoslar mavjud.

Ba'zi implantologlar ko'priklarning kompozit konstruktsiyalaridan foydalanadilar, ularda implantlar va tishlarga o'rnatiladigan komponentlar biriktirma orqali bog'lanadi, bu esa umumiy splinting effektini saqlab, tayanchlarning "individual erkinlik" darajasini oshiradi. Bunday protezlarni ishlab chiqarish ancha murakkab, qimmat va ulardan foydalanish implantlarni ortiqcha yuklash va qo'llab-quvvatlovchi tishlarni kiritish xavfini oshiradi. Shu munosabat bilan doimiy ko'prik inshootlari ko'proq qo'llaniladi. Implantatsiya periodontal to'qima kasalligining umumiy shakli fonida amalga oshirilganda, qolgan tishlarni ko'p bo'g'inli protez tuzilmasi bo'lgan implantlar bilan birlashtirish tishlarni barqarorlashtirish va yallig'lanish-destruktiv jarayonlarning rivojlanishini oldini olishning eng samarali vositalaridan biridir. periodontal to'qimalar. Kombinatsiyalangan qo'llab-quvvatlash tizimlari avtonom ishlash uchun juda mos bo'lmagan plastinka implantlarini o'rnatishda keng qo'llaniladi. Implantlar ham oxirgi, ham oraliq tayanch sifatida ishlatilishi mumkin va protez tarkibiga kiradigan tishlar soni odatda vaziyatning murakkabligiga mutanosib bo'ladi - nuqson bilan chegaradosh

tishdagi bitta tojdan (yoki inklyuzivdan) hammasini birlashtirishgacha. mavjud tishlari va umumiy dizayn bilan o'rnatilgan implantlar. Biz 700 dan ortiq tishlari turli darajada va topografiya nuqsonlari bo'lgan bemorlarni protezlashda ushbu usuldan foydalandik. Implantatsiyaning ijobiy funktsional va estetik natijalari 91,7% hollarda 4 yildan 13 yilgacha bo'lgan kuzatuv davrlarida erishildi. Ba'zi ishlab chiquvchilar implantning dizayniga uning tanasi va boshi o'rtasida chaynash yukini kamaytirish va sun'iy tayanchni harakatchanlikni tabiiy tishga (IMZ implantlari) yaqinlashtirish uchun mo'ljallangan elastik polimer bo'shliqlarni o'z ichiga oladi. Bunday implantlardan klinik foydalanish tajribasi ularning "qattiq" tuzilmalarga nisbatan afzalliklari haqida ishonchli dalillar keltirmadi. Deformatsiyalanadigan elementning mavjudligi implantning dizaynini murakkablashtiradi, uning sinishi xavfini oshiradi va gigienik jarayonlarni murakkablashtiradi. Elastik butalar muntazam va juda tez-tez almashtirishni talab qiladi, bu esa bemorga qo'shimcha noqulaylik tug'diradi. Sun'iy tayanchda periodontal to'qimalarning etishmasligini qoplash uchun tana to'qimalariga biomexanik jihatdan mos keladigan implantatsiya materiallaridan foydalanish ko'proq istiqbolli hisoblanadi. Funktsional implant mexanik harakatda tirik to'qimalarga o'xshash bo'lishi kerak, ya'ni dissipativ elastik tizimlarga taalluqlidir va teskari aloqaga ega. Biomexanika nuqtai nazaridan, uning xususiyatlarida optimal material tirik to'qimalarga yaqin kuchlanish-deformatsiya diagrammasi va yukni tushirish diagrammasi bo'yicha to'qimalarga xos bo'lgan histerezis qiymatiga ega bo'lishi kerak nitinolning elastik moduli deformatsiyaga yaqin hayotiy suyak to'qimalarining xususiyatlari, bu suyak chegarasida stress zonalari xavfini sezilarli darajada kamaytiradi -implant" va nikelid titan tuzilmalarini sun'iy tayanchlarning eng muvaffaqiyatli variantlaridan biri sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

Implantatsiyaning muvaffaqiyatiga shakl xotirasi bo'lgan stomatologik asboblarning sirt qatlamlarining molibden ionlari bilan yuqori dozali ion modifikatsiyasi (HDII) aniq yordam beradi. Ion-nur usuli bilan yaratilgan sirt o'zgartirilgan qatlamlar tabiiy oksidli plyonkadan (TiO_2) 4-5 baravar qalinroq va ikkinchisidan qotishma-biomuhit interfeysida sezilarli darajada yuqori yopishqoqlik parametrlari bilan farqlanadi. An'anaviy g'oyalarga ko'ra, protezlarni 3 yoki undan ortiq tayanchlarda qo'llashda barcha implantlarni jag'ning ichki va tashqi ixcham plitalaridan bir xil masofada to'g'ri chiziqqa o'rnatishga harakat qilish kerak.

Biroq, biomexanik nuqtai nazardan, tayanchlarning bunday joylashuvi maqbul emas. Poydevorida to'g'ri chiziq bo'lgan figura fazoviy jihatdan barqaror emas. Bazaning uchburchak shakli bu borada ancha foydalidir. Agar jag'ning protez maydonining kengligi implantlardan birini (agar iloji bo'lsa, o'rtasini) vestibulyar yoki og'iz joylashuvi bilan joylashtirishga imkon bersa, bu strukturaning transversal chaynash yuklariga chidamliligini sezilarli darajada oshiradi va barqarorlashtiruvchi ta'sir implantatsiyaning klinik va laboratoriya bosqichlarini murakkablashtirmasdan amalda erishiladi.

Shunday qilib, implantatsiyaning muvaffaqiyati implant-sog'lom tishlarni qo'llab-quvvatlashning kombinatsiyalangan tizimidan foydalanish orqali osonlashadi. Tana to'qimalariga biomexanik jihatdan mos keladigan materiallardan implantlarni yaratish stress zonalari xavfini kamaytiradi. Protez strukturasi ko'ndalang yuklarga chidamliligi implantlarning alveolyar jarayo nning cho'qqisi bo'ylab fazoviy qayta

taqsimlanishi bilan ularning vestibulyar yoki og'iz joylashuvi bilan sezilarli darajada oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khairullaevna, O. N. (2024). ZAMONAVIY YUQORI ANIQLIKDAGI KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANGAN HOLDA MURAKKAB TISH DAVOLASH UCHUN RAQAMLI PROTOKOL. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 43(7), 23-28.
2. Ortikova, N. X., & Emilevna, F. E. (2024). ROLE OF ORTHODONTIC TREATMENT OF PATIENTS TO IMPROVE FACIAL AESTHETICS.
3. Khairullaevna O. N. DENTAL ANXIETY AS A PSYCHO-EMOTIONAL EXPERIENCE IN CHILDREN AGED 6 TO 15 YEARS //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 1267-1270
4. Ortikova N., Rizaev J. The Prevalence And Reasons Of Stomatophobia In Children //Euro-Asia Conferences. – 2021. – Т. 5. – №. 1. – С. 182-183.
5. Khairullayevna, O. N. (2024). CORRELATION BETWEEN THE GUM BIOTYPE AND ITS PREDISPOSITION TO RECESSION (Literature review). Лучшие интеллектуальные исследования, 21(2), 213-216.
6. Normuratovich, N. A. (2024). ORTHOPEDIC DENTIST-DEONTOLOGIST IN DENTAL FACIAL SURGERY COMPILATION OF FACTORS. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 43(7), 41-45.
7. Khayrullaevna, P. O. N. (2024). FEATURES OF CHILDREN'S FEAR AT A DENTAL APPOINTMENT. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 25, 77-82.
8. Ортикова, Н. (2023). АНАЛИЗ МЕТОДОВ АНЕСТЕЗИИ ПРИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОМ СТРАХЕ И ТРЕВОГе. Центральноеазиатский журнал академических исследований, 1 (1), 8–12.
9. Ортикова, Н. Х., & Аликулов, О. (2024). КОРРЕКЦИЯ ФОНЕТИЧЕСКОЙ РЕЧЕВОЙ ФУНКЦИИ ПАЦИЕНТА НА ЭТАПАХ АДАПТАЦИИ К ПОЛНЫМ СЪЁМНЫМ ПРОТЕЗАМ. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 41(2), 137-142.
10. Шаксноза Т. и Хайруллаевна ОН (2024). ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРЕЗИРОВАННЫХ АБАТМЕНТОВ ИЗ ДИОКСИДА ЦИРКОНИЯ С КЕРАМИЧЕСКОЙ ПОКРЫТИЕМ. Европейский международный журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления, 4 (02), 41-45.
11. Khayrullayevna, O. N., & Ulugbek, K. (2023). AESTHETIC RESTORATION USING ZIRCONIUM CROWNS. Intent Research Scientific Journal, 2(9), 83-90.
12. Xairullaevna O. N., Alimjanovich R. J. NON-PHARMACOLOGICAL METHODS OF CONTROLLING THE CHILDREN'S BEHAVIOR AT THE DENTAL APPOINTMENT //Euro-Asia Conferences. – 2021. – Т. 1. – №. 1.– С. 62-65.
13. Ортикова, Н., Ризаев, Ж., & Кубаев, А. (2021). Психоэмоционального напряжения у детей на амбулаторном стоматологическом приёме. Журнал стоматологии и краниофациальных исследований, 2(3), 59-63.
14. Ортикова, Н. (2022). Тенденция эффективности профилактических мероприятий путем коррекции психологического стресса у детей на

стоматологическом приёме. Общество и инновации, 3(6), 181-189.

15. Ortikova, N., & Rizaev, J. (2021, May). The Prevalence And Reasons Of Stomatophobia In Children. In E-Conference Globe (pp. 339-341).

16. Ортикова, Н. Х., & Ризаев, Ж. А. (2021). РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ И ПРИЧИНЫ СТОМАТОФОБИИ У ДЕТЕЙ. In Актуальные вопросы стоматологии (pp. 1002-1006).

17. Ortikova, N. K. (2023). DENTAL ANXIETY AS A SPECIAL PLACE IN SCIENTIFIC KNOWLEDGE. SCHOLAR, 1(29), 104-112.

18. Хайруллаевна, ОН (2024 г.). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ ПРЕДРАКОВЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ СЛИЗИСТОЙ ПОЛОСТИ РОТА. Европейский международный журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления, 4 (03), 179-185.

19. Khayrullaevna, P. O. N. (2024). FEATURES OF CHILDREN'S FEAR AT A DENTAL APPOINTMENT. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 25, 77-82.

20. Хайруллаевна, ПО (2024 г.). СВЯЗЬ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ТРЕВОЖНОСТИ С ДЕМОГРАФИЧЕСКИМИ ПОКАЗАТЕЛЯМИ. Европейский международный журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления, 4 (01), 331-337.

21. Нормуратович, Н.А. (2024). ОЦЕНКА ИНФОРМАЦИОННОСТИ В ПРОФИЛАКТИКЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ.

22. Нормуратов, А. Н. (2023, May). АДГЕЗИВНЫЙ МОСТОВИДНЫЙ ПРОТЕЗ ПРИ НЕЗНАЧИТЕЛЬНОМ ПРОМЕЖУТКЕ В ЗУБНОМ РЯДУ. In Conferences (pp. 122-123).

23. Нормуратов, А. Н. (2024). ОДНОМОМЕНТНАЯ ИМПЛАНТАЦИЯ-НОВОЕ РЕШЕНИЕ НА ПРАКТИКЕ ОРТОПЕДА СТОМАТОЛОГА. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 42(3), 42-46.

24. Нормуратович, Н.А. (2023). АСПЕКТЫ АДАПТАЦИИ К ПРОТЕЗИРОВАНИЮ И ПРАВИЛЬНОГО ПРИМЕНЕНИЯ ПРЕПАРАТОВ. Научный журнал Intent Research, 2 (9), 113–121.

25. Нормуратов, А. Н. (2023). АСПЕКТЫ АДАПТАЦИИ К ПРОТЕЗИРОВАНИЮ И ПРИМЕНЕНИЮ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ. Научный журнал Intent Research, 2 (9), 104–112.

26. Нормуратович, Н.А. (2024). СТОМАТОЛОГ-ОРТОПЕД-ДЕОНТОЛОГ В СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ЛИЦЕВОЙ ХИРУРГИИ СБОРКА ФАКТОРОВ. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 43 (7), 41-45.